

Sygn. akt I UK 298/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Herbert Szurgacz

w sprawie z odwołania E. G.
przeciwko Prokuratorowi Okręgowemu w B.
o prawo do emerytury w stanie spoczynku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 kwietnia 2008 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 22 marca 2007 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 lipca 2005 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie E. G. od decyzji Prokuratora Okręgowego w B. z dnia 1 marca 2005 r. odmawiającej świadczenia z tytułu stanu spoczynku. Z kolei wyrokiem z dnia 22 marca 2007r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonej

stwierdzając, że ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 124, poz. 782 ze zm.) nie regulowała samodzielnie kwestii powstania prawa do świadczeń emerytalno - rentowych, w tym nie określała chwili nabycia prawa do renty. Wskazywała jedynie w art. 6 ust. 1 że „przepisy art. 71¹ § 2 i 4 ustawy, o której mowa w art. 1, mają zastosowanie do sędziów i odpowiednio do prokuratorów, którzy uzyskali prawo do emerytury lub renty przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli prawo to nabyli zajmując stanowisko sędziego lub prokuratora. Przy ustalaniu wysokości uposażenia uwzględnia się wynagrodzenie zasadnicze wraz z dodatkiem za wysługę lat, które pobierałby sędzia lub prokurator w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.” W tym zakresie – dla oceny świadczeń rentowych wnioskodawczyni sąd drugiej instancji stwierdził, że należy zastosować normy przyjęte w zapisach ustawy z dnia 14 grudnia 1982 o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). I tak, zgodnie z art. 76, prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstawało z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do nabycia prawa, a jeżeli pracownik pobierał zasiłek chorobowy, prawo do emerytury lub renty inwalidzkiej powstawało z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku. W sprawie oczywiste było, że stosunek pracy E. G. w dniu 30 września 1990 r. wygasł na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o zmianie ustawy o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 20, poz. 121). Następnie E. G. w okresie od dnia 1 października 1990 r. do dnia 30 listopada 1990 r. korzystała z okresu zasiłkowego, zaś od dnia 1 grudnia 1990 r. do dnia 31 marca 1991 r. uzyskiwała wynagrodzenie, o którym mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Skarżąca nie kwestionowała mającego w sprawie zasadnicze znaczenie ustalenia Sądu pierwszej instancji podającego, że wnioskodawczyni do dnia 30 października 1990 r. korzystała z zasiłku chorobowego. Apelująca nie zgłosiła również jakichkolwiek wniosków dowodowych na okoliczność, w jakim czasie u ubezpieczonej stan inwalidztwa powstał. Zatem, dla oceny jej żądania - w świetle przedstawionych okoliczności wystarczające było stwierdzenie, że termin powstania prawa do renty inwalidzkiej (art. 76 z.e.p.) upłynął dla E.G. już po

wygaśnięciu stosunku pracy z Prokuraturą. Skoro, zaś wnioskodawczyni nie nabyła prawa do renty zajmując stanowisko prokuratora, to jej żądanie było bezpodstawne. Tym samym, E. G., jako pracownik - prokurator - nie „przeszła” na rentę, bo jej stosunek pracy wygasł z mocy prawa (art. 6 ust. 2 ustawy z 22 marca 1990 r.). Taki sposób uregulowania w tym przepisie ustania stosunku pracy przekreślał możliwość uznania istnienia związku (zarówno przyczynowego jak i funkcjonalnego) tego ustania z późniejszym nabyciem przez prokuratora uprawnień rentowych.

Na powyższe orzeczenie ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną powołując się w niej na naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 124, poz. 782 ze zm.) poprzez błędną jego wykładnię. Uzasadniając swój zarzut podniosła, że w regulacji ustawowej, o której mowa wyżej nie zostało zdefiniowane pojęcie „nabycia prawa do emerytury lub renty zajmując stanowisko sędziego lub prokuratora”, gdy równocześnie art. 6 ust. 1 ustawy in principio posługuje się sformułowaniem „uzyskali prawo do emerytury lub renty”. Wskazała, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego daje się zauważyć przy wykładni tegoż przepisu odesłanie w zakresie znaczenia pojęcia „prawo do renty inwalidzkiej” do aspektu czasowego - nabycia prawa do renty w terminie wskazanym w art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267, ze zm.) i przed wygaśnięciem stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2000 r. II UKN 50/00, OSNP 2002, nr 11, poz. 276), a z drugiej strony posługiwanie się regulacjami ustawy z 14 grudnia 1982 r. dotyczącymi prawa do świadczeń rentowych i chwili nabycia prawa do świadczeń rentowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2000 r. II UKN 12/00, OSNAP 2002, nr 6, poz. 140).

Ponieważ Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 grudnia 2001 r., SK 26/00, OTK 2001, nr 8, poz. 258 odniósł się w sposób szczególny do istoty prawa do uposażenia w stanie spoczynku - istnieje potrzeba nie tylko wykładni art. 6 ust. 1 ustawy cytowanej wyżej, ale i potrzeba wskazania odpowiedniej metody wykładni, gdy przyjęta przez Sąd Najwyższy wykładnia

gramatyczna okazała się wykładnią ścieśniającą, co pozostaje w sprzeczności z istotą i celem wykładanej regulacji prawnej. Zdaniem ubezpieczonej uprawniona jest taka wykładnia przepisu, która uzyskanie prawa do emerytury lub renty wiąże wyłącznie czasowo z formalnym nabyciem tego prawa w terminie wskazanym w art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dniem 1 stycznia 1998 r. wszedł w życie przepis art. 71¹ § 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), zwanej dalej p.u.s.p., wprowadzony ustawą z dnia 28 sierpnia 1997 r., o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 124, poz. 782 ze zm.), zwanej dalej ustawą z 28 sierpnia 1997 r., zgodnie z którym sędziemu przeniesionemu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił, przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego wraz z dodatkiem za wysługę lat, pobieranego na ostatnio zajmowanym stanowisku. Przepisem art. 3 pkt 4 tej samej ustawy (z 28 sierpnia 1997 r.) dodano w ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 ze zm.), przepis art. 62a, w myśl którego do prokuratorów odpowiednio stosuje się między innymi art. 71¹ § 2-6 p.u.s.p. Zgodnie natomiast z art. 6 ust. 1 ustawy z 28 sierpnia 1997 r., przepis art. 71¹ § 2 ma zastosowanie do sędziów i odpowiednio do prokuratorów, którzy uzyskali prawo do emerytury lub renty przed dniem wejścia w życie tejże ustawy, jeżeli prawo to nabyli zajmując stanowisko sędziego lub prokuratora. W orzecnictwie utrwalony jest pogląd, że prokuratorowi, którego stosunek pracy wygasł na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o zmianie ustawy o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 20, poz. 121) nie przysługuje prawo do uposażenia w stanie spoczynku przewidziane w art. 71¹ § 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) w związku z art. 62a ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 ze zm.) w sytuacji, gdy prawo do renty inwalidzkiej nabył wprawdzie w terminie

wskazanym w art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), lecz po wygaśnięciu stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2000r., II UKN 50/00, OSNP 2002/11/276).

Wykładnię pojęcia „nabycie prawa do emerytury lub renty” dla potrzeb niniejszej sprawy, w powiązaniu z warunkiem, aby nastąpiło to w czasie zajmowania stanowiska sędziego lub prokuratora należało dokonać w oparciu o przepisy obowiązującej wówczas ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, skoro ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. nie uregulowała samodzielnie kwestii powstania prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych oraz nie określiła chwili nabycia prawa do renty. Uprawnienia ubezpieczonej do świadczeń emerytalnych i rentowych podlegały ustaleniu na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Zgodnie z art. 76 wyżej wymienionej ustawy prawo do świadczeń określonych w tej ustawie powstawało z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do nabycia prawa, a jeżeli pracownik pobierał zasiłek chorobowy, prawo do emerytury lub renty inwalidzkiej powstawało z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku. Jak wynika z ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji i zaakceptowanych przez Sąd drugiej instancji, których skarga kasacyjna nie kwestionuje, ubezpieczona pobierała zasiłek chorobowy do 30 października 1990 r., a zatem zgodnie z powołanym przepisem nabyła prawo do renty inwalidzkiej z dniem 31 października 1990 r. Nie można więc, zarówno ze względów prawnych, jak i faktycznych, podzielić poglądu ubezpieczonej, że prawo do renty inwalidzkiej nabyła w czasie zajmowania stanowiska prokuratora, ponieważ już wówczas spełniła wszystkie ustawowe warunki do uzyskania prawa do renty, a tym samym spełniła również warunki do uzyskania z dniem 1 stycznia 1998 r. uposażenia w stanie spoczynku na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. Wykładnia tego przepisu prowadzi w realiach przedmiotowej sprawy do wniosku, że pomimo spełnienia wszystkich warunków do nabycia prawa do renty inwalidzkiej (określonych w art. 32-33), prawo do tego świadczenia nie powstawało podczas zajmowania stanowiska prokuratora.

Mając na uwadze fakt, że stan spoczynku znajduje umocowanie w przepisach Konstytucji (zob. art. 178 oraz art. 180) wyłącznie w stosunku do sędziów i wynika on z konstytucyjnej zasady niezawisłości sędziowskiej stwierdzić należy, że jedynie w tym znaczeniu prawo do przejścia w stan spoczynku zagwarantowane normami Konstytucji nie może być utożsamiane ze świadczeniami emerytalnymi i nie mieści się w kategorii ubezpieczeń społecznych sensu stricte, lecz należy do zabezpieczeń społecznych w szerokim znaczeniu. Wraz z takimi elementami jak nieusuwalność i nieprzenoszalność ma na celu, na co wskazano wyżej, zagwarantowanie niezależności sędziego. Uposażenie sędziego w stanie spoczynku ma - podobnie jak wynagrodzenie sędziego czynnego zawodowo - szczególnie aspekt jakościowy i stanowi element rozwiązań, jakie podkreślają szacunek dla tej szczególnej funkcji i stabilizację jej sprawowania. Konieczność zapewnienia sędziemu czynnemu zawodowo odpowiedniego wynagrodzenia, zaś sędziemu w stanie spoczynku przysługującego mu uposażenia stanowi więc ważny element gwarancji instytucjonalnych stanowiących konsekwencję stanu niezawisłości sędziowskiej. Związek ów pomiędzy płacą odpowiadającą godności zawodu (zob. art. 178 ust. 2 Konstytucji), nieusuwalnością i nieprzenoszalnością sędziego oraz prawem do stanu spoczynku, a zasadą niezawisłości sędziowskiej podkreślił bardzo wyraźnie Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 października 2000 r. w sprawie P. 8/00. Między innym z powyższych względów status sędziego w stanie spoczynku nie może być sprowadzany wyłącznie do określonego świadczenia typu socjalnego, co znalazło swój wyraz w ustawie podstawowej. Wszystkie wskazane cechy są istotne dla określenia statusu sędziowskiego i wyraźnie różnicują pozycję prawną prokuratora i sędziego. A tym samym nie można na podstawie przepisów Konstytucji dokonywać oceny art. 6 ust. 1 ustawy z 1997 jeśli chodzi o prawo prokuratora do stanu spoczynku, skoro prawo to nie wynika wprost z konstytucji tylko z ustawy, w której ustawodawca jedynie rozszerzył stan spoczynku na prokuratorów. W tym stanie rzeczy, stwierdzić należy, że w stosunku do prokuratorów ustawodawca przewidując w art. 6 ust. 1 ustawy z 28 sierpnia 1997 r. wymóg istnienia czasowego związku między uzyskaniem emerytury lub renty a zajmowaniem stanowiska prokuratora, mógł, nie naruszając norm konstytucyjnych, modyfikować (ograniczyć) wskazane wyżej zasady

nabywania uprawnień emerytalno-rentowych w stosunku do prokuratorów. Wykładnia omawianego przepisu musi uwzględniać obowiązujące przed dniem 1 stycznia 1998 r. reguły nabywania świadczeń emerytalno-rentowych, a tym samym bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawa z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.